

Сөйлем

Хабарлы сөйлем

Белгілі бір оқиға, құбылыс, іс-әрекет туралы хабарлау, баяндау, суреттеу мақсатында айтылған сөйлем хабарлы сөйлем деп аталады.

Хабарлы сөйлемге тән негізгі белгілер: 1) хабарлау, баяндау, суреттеу мақсатында айтылады; 2) белгілі бір шаққа қатысты болады (өткен шақ, осы шақ, келер шақ); 3) айтушының іс-әрекетке көзқарасын, ой-пікірін білдіреді; 4) хабарлы сөйлемде дауыс

ырғағы бірте-бірте көтеріліп,
соңына қарай бәсеңдейді;
5) хабарлы сөйлемнен соң
нүкте қойылады.

Сұраулы сөйлем

Бір нәрсе жайында сұрап
білу мақсатында айтылған
сөйлем сұраулы сөйлем деп
аталады.

Сұраулы сөйлемге тән негізгі
белгілер: 1) бір нәрсе жайында
сұрап білу мақсатында
айтылады; 2) сұрау есімдіктері-
нен және **ма, ме, ба, бе, па, пе,**
ше (мы, мі, бы, бі, пы, пі, ші)
сұраулық демеулік шылаулары-

ның қатысуымен жасалады; 3) сұраулы сөйлемнің өзіне тән интонациясы болады: бас жағы көтеріңкі айтылып, соңғы жағы бәсеңдемей, көтеріңкі қалыппен аяқталады; 4) сұраулы сөйлемнен соң сұрау белгісі қойылады.

Лепті сөйлем

Айтушының түрлі көңіл-күйін білдіру мақсатында айтылған сөйлем лепті сөйлем деп аталады.

Лепті сөйлемге тән негізгі белгілер: 1) айтушының түрлі көңіл күйін білдіру мақсатында айтылады: күйіну, таңдану,

өкіну, сұқтану, сүйсіну, қорқу, қуану, қапалану, наразылық білдіргенде, т. б. 2) лепті сөйлем ерекше эмоциямен, сезіммен айтылады.

Бұйрықты сөйлем

Біреуге бұйыру не талап ету мақсатында айтылған сөйлем бұйрықты сөйлем деп аталады.

Бұйрықты сөйлемге тән негізгі белгілер:

1) біреуге бұйыру, талап ету мақсатында айтылады; 2) бұйрықты сөйлем етістіктің бұйрық райының 2, 3-жағында айтылады; 3) бұйрық не

шартты райға -шы, -ші
жұрнағының жалғануы арқылы
жасалады;

4) бұйрықты сөйлемнен соң
нүкте немесе леп белгісі
қойылады.